

United States Holocaust Memorial Museum

Interview with Eugenia Boyko

RG-50.575*0022

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Вопрос: Здравствуйте! Представьтесь, пожалуйста.

Ответ: Бойко Євгенія Іванівна.

Вопрос: Когда и где Вы родились?

Ответ: В 1931 році, село Заставне.

Вопрос: Во время войны Вы были в селе?

Ответ: Так.

Вопрос: Расскажите, много ли евреев проживало здесь и что с ними было во время войны?

Ответ: Євреїв було десять - дванадцять будинків. Скільки їх там було – п'ять чи шість у кожній хаті – я не знаю. Біля нас було два будинки, то там їх було небагато: щось по двоє дітей і батьки. А де вони вийшли – я Вам не скажу. Чи вони самі поїхали, чи їх німці забрали – то я не знаю. Ну, знаю, єдин був, називався Мошку. То він у нас майже цілу зиму с стодолі, бідний, переховувався! Ми йому і їсти давали, і все....

Вопрос: Когда немцы вошли в Заставне?

Ответ: В 1941 році, літом. Місяць не пам'ятаю, бо мені було десять років.

Вопрос: Вы говорите, немцы вывезли оттуда евреев?

Ответ: Так, десь вони поділися.

Вопрос: Вы не видели, как их вывозили?

Ответ: Ні, не бачила. Вони приїхали вночі, їх позабирали. На ранок люди повстали, кажуть: «Забрали євреїв німці». А де повезли – Бог їх знає.

Вопрос: А что за еврей у вас в стодоле был?

Ответ: А то я не знаю – потім де він подівся. Він потім тож пішов...

Вопрос: А как он у вас появился?

Ответ: То були сусіди неподалік від нас. Ну...чи вони потім до Задвіри пішли. Я так що знаю: в тім Задвіру потім їх всіх зібрали, і та було таке якесь....їх там ...сходилися вони. Вони там на роботу їх ганяли.

Вопрос: Вы это видели?

Ответ: Ну, розповідали, що в Задвіру дуже багато євреїв є. І вони робили там. Десять їх німці посылали на роботу. Але я не бачила, бо ми в Заставном...

Вопрос: Что Вы видели в Заставном?

Ответ: А що Вам розповісти? Може, як побили їх? Ми мали город, поле було. Ми прийшли бульбу садити. Там була мама моя, мами сестра... тата не було...а може й був тато. Я вже й не пам'ятаю, скільки нас там було. Як звичайно на селі, діти до школи не ходили: брали на роботу, на поле - та мусили йти. Але то йдем ми, дивимось: така велика яма викопана. Велика, може метрів десять на п'ять була. Досить велика яма така була.

The following text is a transcription of the spoken words from the interview. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the original tape or transcript. Ну и там був рух. Гімнці були, Українські ... як-то вони себе називали....не міліціонери, а як...Ну,

з українців було охрана всяка. То там іх багато приїхало. Тут раз – ми вже чуємо крик, шум такий зробився. А то прийшов не німець, по – українські він говорив. Туди аж, де конкретно ми були. Там багато було, ми не одни були на полі, ще хтось був. І каже: «Щоб ви тут не гляділи сюда! Ідіть звідси! Забирайтесь!» Ми пішли в другий кінець. Але ми в другий кінець як пішли, чуєм, вже стріляють з автоматів! Їх два було чи три. Так стріляють: один з одного боку, другий з другого – і навколо той ями стріляють. І вони зачали падати там. І діти кричали, плакали, і жінки і мужчини – всі були там. Ну то дві машини було там, великі дві машини привезли. Ну і вже вони як там їх постріляли. Я не знаю, хто їх загортав, бо ми не йшли ще. Ми боялися, що ще нас постріляють. Як вони вже загорнули їх і вже поїхали. Знаєте, на селі всі хочуть видіти все! Та каже: «Йдем подивимось, що вони там....» То я Вам скажу, що земля ще ворухалась... Видно, хто живий був – падав, хто забитий був – падав. Так падали усі. Не знаю, скільки там було людей. То там було дві машини, може, і сто людей. Тільки се, більш нічого ми не виділи. А вже коли я синів своїх мала, і вони ще малі були, ми там корови пасли... там, де вони були поховані. І діти ходили, кулі збирали ще. Я так пам'ятаю, син маленький був, десь може чотири роки, каже: «Дивись, мамо, скільки я кулів назбирав у липові!» То називали «Липова» ті кучі. Та все пригадували тих бідних людей, як їх там били.

Вопрос: Были ли другие случаи?

Ответ: Ще можу розказати, як ми ходили в поле. Мама ще боялася сама йти, то ми так: брат йшов до обіда, а я – по обіді, щоб мамі було веселіше. То там ходили по полю: і євреї ховалися, і все... То навіть як мама йшла, брала з собою буханку хліба та щось до хліба. Каже «Може, там хто вийде, може, треба їсти дати».

Вопрос: Давайте вернемся к Вашему рассказу. Вы говорили о двух машинах. А кто их охранял? Там был конвой?

Ответ: Там була охрана. Були німці з автоматами. Вони приїхали легковими машинами. Їх було чоловік десять-п'ятнадцять. Їх було багато.

Вопрос: Кроме немцев был еще кто-то?

Ответ: НІ, з села нікого не було.

Вопрос: Вы видели только немцев?

Ответ: Вони як зачали стріляти – ми всі попадали на землю і чекали.

Вопрос: На каком расстоянии Вы были?

Ответ: Ну, так десь метрів сто.

Вопрос: То есть, Вы были близко. И слышали крики?

Ответ: Крики чутно було: плакали, кричали.

Вопрос: Откуда Вы знаете, что то были евреи?

Ответ: Євреї... бо як вони їх побили, то там вони ходили і казали, що привезли дві машини євреїв.

Вопрос: Кто говорил?

Ответ: Охрана та. Вони говорили по-українські навіть.

Вопрос: Так значит охрана была украинская?

Ответ: Ну, українська була, і німецька була. Ті були, і ті були.
The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

Вопрос: А кто из них стрелял?
The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Ответ: Того я не можу знати. Я ж і пам'ятати не дуже могла, бо то що - то десять років мені було.

Вопрос: Их когда привезли, там уже была яма?

Ответ: Так, вже була викопана яма.

Вопрос: Вы не видели, как ее копали?

Ответ: Ні. Казали, що то вони привезли євреїв, і євреї ту яму викопали.... І тоді їх поставили навколо тієї ями і постріляли. Котрий впав одразу в ту яму, котрого втурнули.

Вопрос: А как их ставили?

Ответ: Отак по порядку, навколо ями. Вони зо всіх сторон, видно, стріляли їх.

Вопрос: Вы это видели?

Ответ: Ні, ми попадали на землю. То було близенько коло нас, ми боялися: як верне автоматом до нас.

Вопрос: Вы не видели, их не раздевали?

Ответ: Ні, ніхто не роздягав.

Вопрос: Когда все закончилось, кто засыпал яму?

Ответ: Я не бачила, не знаю: чи другі євреї загортали, чи може вони мали, чи вони. Я вже того не знаю. То таким дітям малим і не дуже було цікаво дивитися, знаєте. Бо як ми прийшли туди дивитися, то крові було повно і земля ще ворухалась...

Вопрос: Двигалась земля и кровь на верх проступала?

Ответ: Так, кров крізь землю проступала.

Вопрос: Как проступала? Лужи стояли?

Ответ: Плями червоні були. То, може, як їх стріляли... то й довкола було тої крові....

Вопрос: Больше на этом месте не было расстрелов?

Ответ: Ні, не було. А звідки вони їх привезли – я Вам не можу сказати.

Вопрос: Вы сказали, что когда с мамой в поле ходили, то там прятались люди. Вы их видели ?

Ответ: Виділа. Вони приходили до нас, коли ми на полі були, і просили щось випити та з'їсти: чи води, чи молока, чи щось там... Кажу ж, люди все брали в поле, бо люди ходять по полю.... А потім я вже Вам не скажу, де вони всі поділись... чи їх десь кудась.... Видно, кудись вони уйшли.... Чи їх побили, чи ,може, пішли в якесь місце... Я то не знаю.

Вопрос: Те евреи, что были в поле- это Ваши знакомые?

Ответ: То були з нашого села.

Вопрос: Мама им помогала, давала еду. А кроме мамы им еще кто-то помогал?

Ответ: Помогали селяни. і вони увечері приходили на подвір'я. А ми ще так під лісом жили, отако наша хата - і 150 метрів до лісу. То знаєте, все хтось ближче до хатів приходив, як хоче їсти. Потім я Вам не скажу, де вони
The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has
not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against
the interviewee's original statement.
were helping. Kazali, що вони до того задвір'я ходили, і там вони робили. А потім де вони були, там

Вопрос: Но в поле их при Вас не ловили?

Ответ: Ні. Ніхто не сказав. Знаєте, у нас село невелике, не дуже багато людей було. Ніхто не доставляв їх до міліції, не доносили. Я ж кажу, що у нас цілу зиму був один єврей.

Вопрос: Вы говорили, что, когда стреляли евреев, там были украинцы. Они из Вашего села?

Ответ: Ні. У нас не було в селі українців найомних.

Вопрос: В самом начале Вы упоминали, что у Вас в стодоле прятался человек. Как он пришел, сколько пробыл?

Ответ: Як зачали вони бити євреїв, то вони порозлітали, а потім вони один другого шукали. Жінка там була, діти там, Там таке було в нас.

Вопрос: У того человека, который жил у Вас, была семья?

Ответ: Ні, він був сам.

Вопрос: Он пришел до того, как был расстрелян?

Ответ: До того.

Вопрос: Он приходил и жил у Вас?

Ответ: Він приходив ... юсти треба було йому дати. Вони собі в лісі повикупували такі землянки і в лісі там собі жили.

Вопрос: Так он из леса приходил, не оставался?

Ответ: Якби німці взнали, вони б нас всіх постріляли! Ви не думайте, що то так було... То якби навіть хто розповів, що юсти ми дали, то вже б постріляли! То не так легко було...

Вопрос: А что с ним случилось?

Ответ: Потім пішов і вже не приходив за южею. Десь, видно, кудась вибрався.

Вопрос: А как Вы жили при немцах?

Ответ: Що, ви не знаєте,за німців люди жили? Прийшли, остатню корову забрали, ще й тата набили і все!

І будьте здорові! Як жили за німців? Добре знаємо, як ми жили! На жорнах мололи, ще треба було охрану тримати, бо ще жорна побили. Йшла мама молоти, то ще мусили стояти на дорозі, щоб ні один німець не надійшов.

Вопрос: Знаете ли Вы, откуда приехали те машины с евреями?

Ответ: Ні.

Вопрос: Как выглядели машины?

Ответ: Німецькі такі великі машини, накриті брезентами. Грузовіки, великі такі машини.

Вопрос: Вы сказали, там были еще немцы на других машинах?

Вопрос: Та то їхні машини легкові. То вони приїхали, видно, чи подивитись, чи вони їх постріляли...
The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.
Вопрос: Вроде начальства?

Ответ: Так.

Вопрос: Сколько по времени продолжался расстрел?

Ответ: То дуже коротко було! Може, десять мінут, може, двадцять – більше не було. Вони їх так...навколо.

Вопрос: Всех? Вы сказали, там было сто человек. Их сразу всех выстроили?

Ответ: Всіх по порядку . Як вони стояли, то так всіх били. Чи то один стрілял, чи по очереді – я то вже не знаю.

Вопрос: Больше расстрелов не было?

Ответ: Ні. То тих єдних там побили...привезли дві машини їх. Скільки їх було- не знаю. Но знаю, що приїхали дві машини і навколо тої ями їх так поставили...і так їх стріляли.